

ПОЛОЖЕННЯ
про реалізацію права
на вільний вибір навчальних дисциплін
здобувачами вищої освіти
КПІ ім. Ігоря Сікорського

Затверджено та уведено в дію наказом № 7/136 від 05.08.2020 р.
зі змінами, внесеними наказом № НОН/137/2022 від 03.05.2022 р.

Київ – 2022

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

- 1.1. Положення про реалізацію права на вільний вибір навчальних дисциплін здобувачами вищої освіти КПІ ім. Ігоря Сікорського (далі – Положення) регламентує порядок забезпечення здобувачам вищої освіти права вільного вибору навчальних дисциплін в КПІ ім. Ігоря Сікорського (далі-Університет) відповідно до Закону України «Про вищу освіту» та [Положення про організацію освітнього процесу в Університеті](#).
- 1.2. Положення формалізує наступні процедури:
 - формування каталогів вибірових навчальних дисциплін (далі – Каталог) та доведення їх до здобувачів вищої освіти (далі – здобувач);
 - здійснення вибору здобувачами навчальних дисциплін з Каталогу;
 - організації вивчення здобувачами обраних дисциплін.
- 1.3. Обсяг вибірових навчальних дисциплін становить не менше 25% загального обсягу відповідної освітньої програми за якою навчається здобувач на відповідному рівні вищої освіти (далі – ВО).
- 1.4. Зміст конкретної вибірової навчальної дисципліни визначає її силабус – робоча програми навчальної дисципліни.
- 1.5. Вибіркові навчальні дисципліни надають можливість здобувачу:
 - побудувати індивідуальну траєкторію навчання;
 - ознайомитися з сучасним рівнем наукових досліджень у відповідній галузі знань;
 - поглибити професійну підготовку в межах обраної спеціальності та освітньої програми;
 - здобути додаткові результати навчання в межах формування загальних та/або фахових компетентностей;
- 1.6. Здобувач обирає дисципліни відповідно до навчального плану, за яким він навчається, що визначає кількість і обсяг навчальних дисциплін вільного вибору здобувача для конкретного семестру. При цьому здобувач має право вибирати навчальні дисципліни, що пропонуються для інших освітніх програм, за погодженням із завідувачем відповідної випускової кафедри.
- 1.7. Індивідуальна траєкторія навчання здобувача ВО може бути реалізована також за допомогою обрання ним певної сертифікатної програми, якщо такі запроваджені за відповідною спеціальністю відповідно до [Положення про сертифікатні програми КПІ ім. Ігоря Сікорського](#).
- 1.8. У навчальному плані кожної освітньої програми зазначають обсяги та семестр вивчення вибірових дисциплін, а також Каталоги з яких обираються дисципліни: загальноуніверситетський Каталог (ЗУ-Каталог) та/або міжфакультетський, факультетський, кафедральний Каталог (Ф-Каталог).
- 1.9. Кожен Каталог є систематизованим анотованим переліком навчальних дисциплін, які відносяться до вибірової складової освітньої програми для певного рівня ВО.
- 1.10. Формування Каталогу має відповідати принципам альтернативності, змагальності та студентоцентризму (дисципліни можуть вважатися вибіровими лише якщо вони є такими з точки зору здобувача вищої освіти).

- 1.11. Зміст вибіркового навчального дисциплін повинен враховувати вимоги до актуальності, наукоємності, практичної спрямованості та рівня вищої освіти.
- 1.12. Результати вибору здобувачем навчальних дисциплін зазначаються в його індивідуальному навчальному плані наступного навчального року в розділі «Обрані дисципліни» відповідно до [Положення про індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти КПІ ім. Ігоря Сікорського](#).
- 1.13. Навчальні дисципліни, які внесені до індивідуального навчального плану здобувача, є обов'язковими для вивчення.
- 1.14. Окрім вибору навчальних дисциплін в межах вибіркової складової відповідного навчального плану, здобувач ВО може формувати свою індивідуальну освітню траєкторію в межах нормативної складової шляхом:
 - обрання виду рухової активності – обравши в дисципліні «Фізичне виховання відділення за видом спорту або теоретичний курс;
 - обрання мови (англійська, німецька, французька) та рівня вивчення – в дисципліні «Іноземна мова»;
 - обрання місця проходження практики;
 - обрання теми кваліфікаційної роботи та наукового керівника.

2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРУ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Загальні підходи до формування вибіркової складової навчальних планів

- 2.1. Навчальні дисципліни ЗУ-Каталогу спрямовані на поглиблення й вдосконалення загальних компетентностей стандартів вищої освіти.
- 2.2. Обсяг та семестровий контроль вибіркового навчального дисциплін ЗУ-Каталогу уніфікований і, як правило, становить 2 кредити ЄКТС з формою семестрового контролю – залік.
- 2.3. Навчальні дисципліни Ф-Каталогів спрямовані на поглиблення й вдосконалення спеціальних (фахових) компетентностей, визначених освітньою програмою.
- 2.4. Обсяг навчальних дисциплін Ф-Каталогів рекомендується робити не менше 4 кредитів ЄКТС та з уніфікованим обсягом і семестровим контролем (як мінімум в межах одного семестру).
- 2.5. Обсяг та види аудиторних занять, форма семестрового контролю вибіркового навчального дисциплін визначається відповідним навчальним планом.
- 2.6. Допускається формувати перелік вибіркового навчального дисциплін у вигляді впорядкованої послідовності їх вивчення відповідно до навчального плану, якщо, наприклад, існують певні пререквізити дисципліни (вимоги до початку вивчення дисципліни).
- 2.7. Кожного семестру, починаючи з третього семестру підготовки бакалаврів та другого семестру підготовки магістрів або докторів філософії, здобувач відповідного рівня ВО має вивчати не менше однієї обраної ним навчальної дисципліни.

Формування ЗУ-Каталогу

- 2.8. У каталозі надається короткий опис кожної навчальної дисципліни (анотація), вказуються пререквізити (вимоги до початку вивчення дисципліни) і постреквізити (результати навчання) дисципліни, обсяг в кредитах ЄКТС, кафедра яка забезпечує викладання та інше. Форма опису навчальної дисципліни ЗУ-Каталогу представлена у Додатку А до Положення.
- 2.9. До ЗУ-Каталогу можуть бути внесені тільки навчальні дисципліни, що мають повне інформаційне та методичне забезпечення, необхідне для її засвоєння, відповідно до вимог Університету.
- 2.10. За зміст та реалізацію вибіркової навчальної дисципліни в освітньому процесі несе відповідальність завідувач кафедри за якою закріплено викладання відповідної навчальної дисципліни.
- 2.11. ЗУ-Каталог щорічно оновлюється навчально-методичним відділом Університету за наступною процедурою:
- 1) до 30 вересня кафедри, що пропонують навчальні дисципліни для ЗУ-Каталогу, надають до навчально-методичного відділу анотований перелік відповідних дисциплін та їх методичне забезпечення;
 - 2) до 31 жовтня навчально-методичний відділ здійснює експертизу наданих матеріалів та формує ЗУ-Каталог вибіркового навчальних дисциплін для його затвердження;
 - 3) до кінця осіннього семестру затверджений Методичною радою Університету ЗУ-Каталог вибіркового навчальних дисциплін розміщується на сайті Університету <https://osvita.kpi.ua> для загального ознайомлення.
- 2.12. Перелік та анотації навчальних дисциплін ЗУ-Каталогу вносяться Конструкторським бюро інформаційних систем до відповідної спеціалізованої інформаційної системи університету для вибору здобувачами з врахуванням року навчання та особливостей спеціальності (за наявності).

Формування Ф-Каталогу

- 2.13. Процедура формування Ф-Каталогів має бути відображена в положенні факультету/інституту про обрання навчальних дисциплін, яке затверджується Вченою радою факультету/інституту за погодженням з навчально-методичним відділом Університету.
- 2.14. Основними критеріями для формування Ф-Каталогів вибіркового навчальних дисциплін є:
- затребуваність стейкхолдерами (актуальність дисципліни з позицій розвитку відповідної галузі економіки, напрямку наукових досліджень, попиту на відповідні компетентності на ринку праці тощо);
 - кадрове забезпечення (науковий ступінь, вчене звання, підвищення кваліфікації, досвід викладання дисципліни, відгуки здобувачів щодо якості викладання);
 - навчально-методичне забезпечення (силабус, підручник, навчальні посібники, методичні рекомендації тощо);
 - інформаційно-дидактичне забезпечення (презентації, відео-матеріали, демонстраційні матеріали, зразки тощо);

- матеріально-технічне забезпечення (наявність обладнання / програмного забезпечення для проведення лабораторних робіт, комп'ютерних практикумів).

2.15. Рекомендується наступна послідовність дій з формування Ф-Каталогів:

- 1) до 01 жовтня поточного навчального року на факультетах / в інститутах створюються робочі групи під керівництвом голів методичних комісій для розробки та/або оновлення переліку навчальних дисциплін Ф-Каталогів;
- 2) робочі групи аналізують методичне, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення запропонованих кафедрами вибіркового навчальних дисциплін щодо можливості організації освітнього процесу високої якості.;
- 3) кількість та різноманітність запропонованих дисциплін в Ф-Каталозі має бути достатньо великою і не дублюють одна одну;
- 4) перелік навчальних дисциплін кафедрального Ф-Каталогу формується в межах відповідної освітньої програми;
- 5) перелік навчальних дисциплін факультетського Ф-Каталогу формується в межах відповідної спеціальності (єдиний для всіх кафедр одного факультету / інституту на яких навчаються здобувачі відповідної спеціальності);
- 6) перелік навчальних дисциплін міжфакультетського Ф-Каталогу формується в межах відповідної галузі знань, або як міжгалузевий;
- 7) сформовані робочими групами Ф-Каталоги, після рекомендації відповідних Вчених рад факультетів / інститутів, подаються на розгляд Методичної ради Університету в листопаді;
- 8) за рекомендацією Методичної ради Університету Ф-Каталоги затверджуються проректором з навчальної роботи;
- 9) затверджені в установленому порядку Ф-Каталоги розміщують в грудні-січні на офіційних сайтах відповідних факультетів / інститутів і кафедр для ознайомлення здобувачів.

3. ПРОЦЕДУРА ЗДІЙСНЕННЯ ВИБОРУ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

3.1. Процедурі вибору здобувачами навчальних дисциплін передуює їх ознайомлення із порядком, термінами, особливостями запису на вивчення запропонованих навчальних дисциплін та з умовами формування навчальних груп для вивчення вибіркового навчальних дисциплін ЗУ-Каталогу та/або Ф-Каталогів.

3.2. До початку процесу обрання здобувачами навчальних дисциплін:

- науково-педагогічні працівники кафедри, що забезпечують викладання навчальних дисциплін ЗУ-Каталогу, за заявкою кураторів академічних груп можуть проводити (у позанавчальний час) для здобувачів презентації запропонованих до вибору дисциплін.
- науково-педагогічні працівники кафедри, що забезпечують викладання навчальних дисциплін Ф-Каталогів, спільно з кураторами академічних груп, можуть проводити (у позанавчальний час) презентації запропонованих до вибору навчальних дисциплін. Також, за потреби, можуть надаватися консультації щодо формування індивідуальної освітньої траєкторії, реєстрації акаунтів тощо.

Здобувані ступеня бакалавра

- 3.3. Вибір дисциплін з ЗУ-Каталогу та Ф-Каталогу студентами першого (бакалаврського) рівня ВО здійснюється на початку весняного семестру (обрані дисципліни вивчатимуться у наступному навчальному році). Узагальнені результати використовуються для формування робочих навчальних планів відповідних років підготовки.
- 3.4. Процедура вибору навчальних дисциплін із ЗУ-Каталогу студентами першого (бакалаврського) рівня ВО реалізується через спеціалізовану інформаційну систему університету та включає такі етапи:
- 1) Перша хвиля вибору – здійснення студентами вибору дисциплін для вивчення у наступному навчальному році. Тривалість етапу – не менше тижня. Етап контролюється кураторами груп з метою забезпечення участі всіх здобувачів у процедурі вибору дисциплін.
 - 2) Попереднє опрацювання результатів вибору дисциплін та формування навчальних груп для їх вивчення. Етап виконується навчальним відділом і адміністратором спеціалізованої інформаційної системи враховуючи встановлену мінімальну чисельність студентів в навчальній групі.
 - 3) Підтвердження студенту його вибору навчальних дисциплін із ЗУ-Каталогу або повідомлення про неможливість формування групи для вивчення обраної ним навчальної дисципліни та переведення на другу хвилю вибору.
 - 4) Друга хвиля вибору – здійснення студентами вибору з переліку дисциплін ЗУ-Каталогу, за якими на другому етапі сформовано навчальні групи.
 - 5) Остаточне опрацювання результатів вибору дисциплін, формування навчальних груп для їх вивчення та передача даних для генерації індивідуальних навчальних планів студентів на наступний навчальний рік.»
- 3.5. У разі неможливості формування навчальної групи для вивчення певної дисципліни, студентам надається можливість або здійснити повторний вибір – приєднавшись до вже сформованих навчальних груп, або опановувати обрану дисципліну індивідуально з використанням змішаної форми навчання та індивідуальних консультацій (можливість надається за обґрунтованою заявою студента та рішенням кафедри, яка забезпечує викладання цієї дисципліни).
- 3.6. Процедура вибору навчальних дисциплін з Ф-Каталогів студентами першого (бакалаврського) рівня ВО реалізується через спеціалізовану інформаційну систему університету та включає такі етапи:
- 1) Перша хвиля вибору – здійснення студентами вибору дисциплін для вивчення у наступному навчальному році. Тривалість етапу – не менше тижня. Етап контролюється кураторами груп з метою забезпечення участі всіх здобувачів у процедурі вибору дисциплін.
 - 2) Попереднє опрацювання результатів вибору дисциплін із Ф-Каталогу, формування навчальних груп для їх вивчення та корегування переліку дисциплін відповідного Ф-Каталогу. Етап виконується відповідальною особою від навчального підрозділу – адміністратором спеціалізованої інформаційної системи на рівні кафедри та/або факультету/інституту.

- 3) Підтвердження студенту його вибору навчальних дисциплін із Ф-Каталогу або повідомлення про неможливість формування групи для вивчення обраної ним навчальної дисципліни та переведення на другу хвилю вибору.
- 4) Друга хвиля вибору – здійснення студентами вибору зі скоригованого переліку дисциплін Ф-Каталогу.
- 5) Остаточне опрацювання результатів вибору дисциплін, формування навчальних груп для їх вивчення та передача даних для генерації індивідуальних навчальних планів студентів на наступний навчальний рік.

Здобувачі ступеня магістра

- 3.7. Вибір дисциплін з Ф-Каталогів студентами другого (магістерського) рівня ВО здійснюється на початку осіннього семестру першого року навчання. Обрані дисципліни вивчатимуться у весняному семестрі того ж року навчання та/або у осінньому семестрі наступного року. Узагальнені результати використовуються для формування робочих навчальних планів відповідних років підготовки.
- 3.8. Процедура вибору навчальних дисциплін з Ф-каталогів студентами другого (магістерського) рівня ВО реалізується відповідно до затвердженого положення факультету/інституту про обрання навчальних дисциплін, яке доводиться до відома студентів на початку навчального року.

Здобувачі ступеня доктора філософії

- 3.9. Вибір дисциплін з Ф-Каталогів аспірантами здійснюється на початку осіннього семестру (обрані дисципліни вивчатимуться у весняному семестрі того ж року навчання) та на початку весняного семестру першого року навчання (обрані дисципліни вивчатимуться у наступному навчальному році).
- 3.10. Процедура вибору аспірантами навчальних дисциплін з Ф-каталогів реалізується відповідно до затвердженого положення факультету/інституту про обрання навчальних дисциплін, яке доводиться до відома аспірантів на початку навчального року.

4. ОБРОБКА РЕЗУЛЬТАТІВ ВИБОРУ ДИСЦИПЛІН ТА ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ГРУП

- 4.1. Фінальна інформація щодо обраних здобувачами дисциплін ЗУ-Каталогу, кількості груп, їх особовий склад тощо, передається навчальним відділом Університету:
 - на випускові кафедри для формування індивідуальних навчальних планів здобувачів;
 - на кафедри, за якими закріплено викладання обраних навчальних дисциплін, для формування педагогічного навантаження відповідним науково-педагогічним працівникам.
- 4.2. Фінальна інформація стосовно обраних здобувачами дисциплін Ф-Каталогів передається відповідальною особою факультету/інституту:
 - на випускові кафедри для формування індивідуальних навчальних планів здобувачів;
 - на кафедри, за якими закріплено викладання обраних навчальних дисциплін, для формування педагогічного навантаження відповідним науково-педагогічним працівникам;

- до деканатів факультетів/інститутів для формування розкладу занять.
- 4.3. Навчальні групи для вивчення вибіркового навчальних дисциплін за очною формою навчання мають бути чисельністю не менше:
 - 15 осіб для першого (бакалаврського) рівня ВО;
 - 5 осіб для другого (магістерського) рівня ВО.
- 4.4. Обмеження, передбачені пунктом 4.2 цього Положення, не поширюються на ті випадки, коли певну навчальну дисципліну кафедрального Ф-Каталогу обрали всі здобувачі, які навчаються за відповідною освітньою програмою або порушення встановленого обмеження не призводить до перевищення максимального педагогічного навантаження науково-педагогічних працівників відповідної кафедри.
- 4.5. Здобувач ВО, який знехтував своїм правом вибору, може бути записаний на вивчення навчальних дисциплін, обраних завідувачем випускової кафедри для оптимізації навчальних груп і потоків.
- 4.6. Якщо здобувач ВО із поважної причини не зміг обрати дисципліни вчасно, або виявив помилку щодо свого волевиявлення, він звертається до деканату із заявою для запису на вивчення обраних ним дисциплін, надавши документів, які засвідчують поважність причин. Заява на зміну вибіркової дисципліни у сформованому індивідуальному навчальному плані має подаватися не пізніше ніж за місяць до початку семестру, в якому викладається ця дисципліна.
- 4.7. Не допускається зміна обраних дисциплін після початку навчального семестру, в якому вони викладаються.
- 4.8. Розклади занять для вивчення обраних навчальних дисциплін ЗУ-Каталогу формуються навчальним відділом Університету, а для вивчення обраних навчальних дисциплін Ф-Каталогів – деканатами факультетів/інститутів.

5. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

- 5.1. Результати вибору здобувачами навчальних дисциплін (бази даних спеціалізованої інформаційної системи університету, заяви, електронні листи, результати опитувань тощо) та розпорядчі документи про формування навчальних груп зберігаються упродовж усього терміну навчання здобувача за відповідним рівнем ВО.
- 5.2. У випадку поновлення, переведення здобувача, допуску до занять після завершення академічної відпустки або у випадку навчання за скороченим терміном навчання, за письмовою заявою здобувача та згодою випускової кафедри можливе перерахування результатів навчання вибіркового дисциплін відповідно до [Положенням про визнання в КПІ ім. Ігоря Сікорського результатів попереднього навчання](#) або [Положенням про визнання в КПІ ім. Ігоря Сікорського результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті](#).

Додаток А

ФОРМА опису навчальної дисципліни ЗУ-Каталогу

Дисципліна	
Рівень ВО	
Курс	
Обсяг	
Мова викладання	
Кафедра, яка забезпечує викладання	
Вимоги до початку вивчення	
Що буде вивчатися	
Чому це цікаво/треба вивчати	
Чому можна навчитися (результати навчання)	
Як можна користуватися набутими знаннями і уміннями (компетентності)	
Інформаційне забезпечення	
Форма проведення занять	
Семестровий контроль	